

Temarapport: Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer
ekstreme islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert?
Ekstern rapport

Den sentrale enhet
12. september 2016

Vår ref: 16/03327

Hvilken bakgrunn har personer som frekventerer ekstreme, islamistiske miljøer i Norge før de blir radikalisert?

- Undersøkelsen bekrefter det eksisterende bildet av ekstrem islamisme i Norge som et multietnisk fenomen, preget av unge menn med lav utdanning, mye kriminalitet og løs tilknytning til arbeidslivet.
- Undersøkelsen avdekker imidlertid variasjoner i etnisk tilhørighet. Blant annet, er pakistanere og somaliere underrepresentert sett i forhold til størrelsen på disse minoritetene i Norge.
- Enkelte minoriteter er overrepresentert og vil bli undersøkt nærmere for å avklare om dette er en reell overrepresentasjon eller skyldes mer tilfeldige forhold.
- Også konvertittene som utgjør 18 % er overrepresentert.
- 73% av personene i undersøkelsen har blitt radikalisert etter at Syriakonflikten startet.
- 61% av de som radikaliseres har innvandret til Norge i barndoms- og ungdomstiden.
- 17,5% har mistet en eller begge foreldre i løpet av barndom og ungdomstiden.
- Tallene for kriminalitet og frafall fra videregående skole indikerer at en stor andel av de undersøkte kan ha hatt en vanskelig oppvekst.
- Undersøkelsen viser at mange sannsynligvis har en svekket tilhørighet til Norge og det norske samfunnet blant annet grunnet manglende arbeidsdeltagelse.
- Mannlige Syriafarere og returnerte skiller seg bare i noen grad fra menn som ikke har reist til Syria basert på de variablene vi har undersøkt.
- Fordi mange av de som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer har sosiale utfordringer, vil mange kunne fanges opp gjennom vårt samarbeid med andre etater. Basert på funnene i undersøkelsen bør forebygging fortsatt skje etter grunnprinsippene som generell forebygging av kriminalitet bygger på.
- Det er et stort potensiale for radikalisering også i fremtiden fordi det finnes mange flere ungdommer med de samme utfordringene og problemene som majoriteten i undersøkelsen har.
- Fordi undersøkelsen viser liten sosial variasjon er det mulig at det foregår radikalisering i miljøer som er mer ressurssterke enn de vi ser i undersøkelsen, uten at PST fanger dette opp.

Bakgrunn

Forebygging av radikaliserings¹ til ekstrem islamisme er et relativt nytt felt både for sikkerhetstjenester og for samfunnsforskningen. Angrepene mot World Trade Center i New York 11.09.2001 utløste et fornyet engasjement innen feltet. Arbeidet ble ytterligere intensivert etter terroraksjonene i London i 2005.

Status er likevel at det fortsatt er en stor mangel på empiriske studier av radikaliserings og at dette begrenser vår forståelse av fenomenet. PST har derfor ønsket å undersøke nærmere hva som kjennetegner personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer før de radikaliseres.

Hensikten med undersøkelsen er å fremskaffe kvantitativ kunnskap til støtte for vår analyse av trusselbildet, samt vår og andre etaters evne til å arbeide forebyggende. Økt kunnskap om hvem som radikaliseres, vil kunne bidra til mer målrettede tiltak og færre radikaliserte.

Problemstilling

Rekruttering til ekstrem islamisme i Europa har blant annet blitt forklart med manglende integrasjon av personer med muslimsk bakgrunn og påfølgende frustrasjon og fremmedgjøring, sosial marginalisering og identitetskrise.² Som et motargument til en slik forståelse har det vært uttrykt at antall radikaliserte da burde vært langt høyere, fordi kun et fåtall av de som er dårlig integrert blir radikalisert.³

Fra vårt løpende arbeid med trusselvurderinger, kjenner vi imidlertid til at fenomenet ekstrem islamisme i Norge er preget av unge muslimske menn med lite skolegang, løs tilknytning til arbeidslivet og at mange har et kriminelt rulleblad. Funn gjort i denne undersøkelsen bekrefter dette bildet. Undersøkelsen bidrar imidlertid til å tallfeste utbredelsen av disse trekkene, til å nyansere disse og til å belyse andre risikofaktorer.

Denne rapporten beskriver bakgrunnen til de som radikaliseres før deres radikaliseringsstidspunkt.⁴ Prosjektet undersøker et representativt utvalg personer som har vært i PSTs søkelys. De har hatt sin radikaliseringsprosess i Norge og er under 40 år. Utvalget spenner fra de som «bare» har vist seg å frekventere miljøene, til personer som har vært med på terrorplanlegging, eller reist til Syria. Fem hovedspørsmål belyses:

- Hvor kommer de fra?
- Hvilke problemstillinger preget norsk og internasjonal debatt da de ble radikalisert?
- På hvilken måte er de sårbare?
- Hvilken kriminalitet har de vært involvert i?
- Hvilken tilhørighet har de til Norge og det norske samfunnet?

Undersøkelsen er basert på et representativt utvalg trukket fra PSTs database. PSTs database inneholder opplysninger om personer det har vært relevant for PST å innhente opplysninger om, med de begrensningene som følger av politiregisterlovens bestemmelser for behandling av personopplysninger. Begrensningene innebærer at noen av dataene er upresise og at andre ikke er komplette. Det betyr at vi betrakter resultatene som en grovanalyse.

¹ Begrepet radikaliserings brukes om en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.

² Roy, O. (2004): *Globalized Islam*. Colombia U.P. og Wiktorowicz, Q. (2005): *Islam Rising*. Rowman & Littlefield.

³ EUMC 2006 i Nesser (2011) s. 26: *Jihad in Europe – Patterns in Islamist Terrorist Cell Formation and Behavior, 1995-2010*.

⁴ Med «radikaliseringsstidspunkt» har vi fremhevet et årstall da vi har informasjon om at familie, PST eller offentlige etater har uttrykt bekymring fordi de har observert et vendepunkt der ekstreme islamistiske ideer og eller omgangskrets har påvirket personens livsførsel.

Radikaliseringstidspunkt: Syriakonflikten sentral i Norge

Når vi sammenholder viktige debatter og begivenheter med radikaliseringstidspunktet til personene som er med i undersøkelsen, ser vi at radikaliseringen hovedsakelig har vært utløst av begivenheter utenfor Norge, men forsterket gjennom etableringen av salafistiske nettverk i norske ungdomsmiljøer.

De militære intervensjonene i Afghanistan og Irak på begynnelsen av 2000- tallet der europeiske tropper deltok, regnes som den viktigste grunnen til globaliseringen og intensivering av terrortrusselen mot Europa.⁵ I Norge bidro disse intervensjonene til at radikalisering og ekstrem islamisme fikk sine første offentlige eksponenter.

Karikaturdebatten som begynte i Danmark i 2006, bidro til å legitimere terrorangrep mot Europa.⁶ Debatten virket radikaliserende på enkelte muslimer også i Norge. Fra 2006 bidro al-Shabaabs aktivitet i Øst-Afrika særlig til å radikalisere enkelte norsk-somaliere de første årene. Israels krigføring på Gaza i 2009 hadde også en radikaliserende effekt på enkelte muslimske ungdommer i Norge.

Undersøkelsen viser også en markert økning i antall radikaliserte før og under Syria-konflikten. Dette sammenfaller med at det islamistiske ungdomsmiljøet ble mer organisert før og under Syriakonflikten.

Undersøkelsen viser at ingen tematikk eller hendelse har bidratt til å radikalisere så mange som konflikten i Syria. 73 % av personene i undersøkelsen ble radikalisert etter 2011. Blant personene i undersøkelsen som har reist til Syria⁷, ble 86 % radikalisert etter 2011.

Sivilbefolkningens demonstrasjoner mot president Assads regime og kravet om hans avgang og innføring av demokrati, begynte i november 2011.

Bakgrunn før radikalisering

De fleste er menn

Slik man også har funnet i andre studier av ekstremisme, utgjør menn også majoriteten av de som inngår i PSTs undersøkelse.⁸ Hele 88 % av personene i undersøkelsen er menn. Menns overrepresentasjon innenfor ekstrem islamisme blir gjerne forklart med at ekstrem islamisme særlig tilbyr menn en rolle: å være kriger. Jihad er en oppgave som ekstreme islamister forventer at menn tar. Det å vende tilbake fra en reise som man omtaler som «jihad» gir i tillegg anerkjennelse, og troverdighet, i ekstreme islamistiske miljøer.⁹

Før ISIL oppsto har ekstreme islamister vært mindre tydelig på kvinnens oppgaver.¹⁰ ISIL har imidlertid laget mye propaganda der de tilbyr kvinner å delta aktivt i et konkret statsbyggingsprosjekt. Dette kan de gjøre

⁵ Nesser, P og Lia, B. (2014) *Norske muslimske fremmedkrigere*. Universitetsforlaget, s. 54

⁶ Nesser, P. og Lia, B. (2014), IBID.

⁷ De personene PST har n bekymring for er de som reiser til Syria og som mistenkes for å delta i terrororganisasjoner.

⁸ Se for eksempel Nesser (2011): *Jihad in Europe – Patterns in Islamist Terrorist Cell Formation and Behavior, 1995-2010*, Bjørge, T. (1997): *Racist and Rightwing Violence in Scandinavia. Patterns, Perpetrators and Responses*. Tano/Aschehough. Wiktorowicz, Q. (2005): *Islam Rising*. Rowman & Littlefield., Rabsa, A. and Benhard, C. (2015): *Eurojihad- Patterns of Islamist Radicalization and Terrorism in Europe*. Cambridge.

⁹ Alyas Karmani, psykolog, tidligere ekstrem islamist som nå arbeider mot radikalisering i Storbritania. Foredrag på FUUSE-konferansen 18.09.2015.

¹⁰ Mia Bloom, professor i kommunikasjon ved Georgia State University, til Katharina Montgomery I [www. Syriadeeply](http://www.Syriadeeply.com) 08.05.2015: " *ISIS recruits Brides to Solve Middle East Marriage Crisis.*" Og Dr. Maleeah Aslam, indisk forsker I foredrag til Fuuse-konferansen 18.09.2015.

gjennom å bygge kalifatet ved å stifte familie.¹¹ Før Syriakonflikten, var det nesten ingen kvinner i de kjente ekstreme islamistiske miljøene i Norge. Per i dag utgjør kvinnene 12 % av personene i utvalget.

---

¹¹ Hoyle, C. Bradford, A., Frennet, R. (2015): *Becoming Mulan – female Western Migrants to ISIS*. Institute for Strategic Dialogue. Og Mia Bloom, professor i kommunikasjon ved Georgia State University, til Katharina Montgomery i [www. Syriadeeply](http://www.Syriadeeply.com) 08.05.2015: " *ISIS recruits Brides to Solve Middle East Marriage Crisis.*"

De er unge

Flere undersøkelser har vist at politisk ekstremisme er et fenomen som i særlig grad tiltrekker seg unge mennesker.¹² Det viser også denne undersøkelsen. 65 % av personene i utvalget er under 30 år. Snittalderen i denne norske undersøkelsen (som kun inkluderer personer opp til 40 år), er 27,5 år.

Når det gjelder de som *ikke* har reist til Syria, er det noen flere (35,5 %) som er over 30 år. Det indikerer at alder kan være en medvirkende faktor til at enkelte ikke har reist til Syria. I den grad søken etter identitet og spenning måtte være en disponerende faktor både med tanke på å reise til Syria så vel som å delta i ekstrem islamisme generelt, er det kjent at dette er fenomener som avtar vesentlig i midten/slutten av 20-årsalderen.¹³

Fenomenet er multietnisk

Undersøkelsen bekrefter, at ekstrem islamisme i Norge er et multietnisk fenomen. Tallene fra undersøkelsen viser imidlertid noen viktige nyanser.

88 % av personene som er med i undersøkelsen har en annen etnisk bakgrunn enn norsk eller blandet etnisk bakgrunn. Disse personene har 30 ulike etniske tilhørigheter. Ingen etnisk tilhørighet utgjør derfor mer enn 12 % av utvalget. De åtte største gruppene er representert med 8 % -12 %.

Metodisk betyr dette at gruppene vi sammenlikner blir små når vi deler inn i etnisk tilknytning. Det fester dermed større usikkerhet til tolkningene vi gjør av disse tallene enn når vi har sammenliknet større grupper i utvalget (for eksempel syriafarere mot ikke-syriafarere). Den etniske representasjonen gir imidlertid noen interessante indikasjoner når vi sammenholder med den øvrige populasjonen i Norge.

Personer med pakistansk og somalisk bakgrunn utgjør henholdsvis 10 % og 11 % av utvalget. Samtidig vet vi at det er om lag 42 000 personer med pakistansk og 40 000 personer med somalisk bakgrunn i Norge.¹⁴ Dette er de største muslimske minoritetene i Norge. Det betyr at de, sammenliknet med de andre etniske gruppene i utvalget, er *underrepresentert*. God integrering blant pakistanere i Norge kan være en medvirkende faktor til at ikke flere radikaliseres.¹⁵

Statistikk og forskning bekrefter at mange somaliere opplever store utfordringer i møtet med det norske samfunnet. Mange somaliere har lav inntekt, lav utdanning og bare 36% (30% av mennene) er sysselsatt.¹⁶ En medvirkende årsak til at det likevel er få personer med somalisk bakgrunn som er representert i undersøkelsen, kan henge sammen med at Syriakonflikten har hatt mindre appell i denne gruppen blant annet på bakgrunn av erfaringene med konflikten i Somalia. I tillegg er det grunn til å anta at sikkerhetstjenestens og andre aktørers forebyggende arbeid blant somaliere også har bidratt til å redusere radikaliseringsen.

---

¹² Nesser, P. IBID s.17.

¹³ Steinberg, L. et al. (2008): *Age Differences in Sensation Seeking and Impulsivity as Indexed by Behavior and Self-Report: Evidence for a Dual Systems Model*, *Developmental Psychology* Vol. 44, No. 6, 1764-1778.

Kroger, J. Martiniussen, M., Marcia, James E., (2010): *Identity Status Change during Adolescence and Young Adulthood: A Meta-Analysis*, *Journal of Adolescence* Volume 33, Issue 5, October 2010, Pages 683-698.

¹⁴ SSB 2016, *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 1. januar 2016*.

¹⁵ Are Skeie Hermansen (2015): *“Coming of Age, Getting Ahead? Assessing Socioeconomic Assimilation among Children of Immigrants in Norway”*. Doktorgradsarbeid ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo.

¹⁶ Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2009): *Somaliere i Norge – en arbeidsgrupperapport*. s.2. og statistikken «*Sysselsetting blant innvandrere, registerbasert 2014, 4. kvartal*», www.SSB.no

Når det gjelder personer med bosnisk bakgrunn, kan også disse med sine 2,5 % sies å være underrepresentert i utvalget, da det er 19 000 personer med bosnisk bakgrunn i Norge. Det er grunn til å anta at dette gjenspeiler at bosniere i Norge til tross for sin bakgrunn fra (en kortere) krig og kort botid, er godt integrert i Norge.

Sammenholdt med befolkningsgrunnlaget indikerer undersøkelsen at enkelte av de 30 etniske tilhørighetene i undersøkelsen kan være overrepresentert. Tallene er imidlertid statistisk usikre og kan skyldes tilfeldigheter. For oss som sikkerhetstjeneste er de imidlertid viktig å undersøke om det skyldes tilfeldigheter eller om det er behov for særskilte tiltak mot disse miljøene.

Også konvertittene er overrepresentert. Vi har definert «konvertitt» som en person som har to ikke-muslimske foreldre. Konvertittene i vår studie er overrepresentert med tanke på at de utgjør 18 % av utvalget samtidig som det anslås å være rundt 3000 muslimske konvertitter i Norge.¹⁷

Mange er svært sårbare

Slik studier av radikaliseringsprosessen i flere andre europeiske land har vist, ser vi også i denne norske undersøkelsen at mange synes å ha strevd med problemer i livet sitt i forkant av radikaliseringsprosessen. Noen studier har også vist at dette brukes bevisst i forsøket på å rekruttere personer.¹⁸

61 % av de som inngår i undersøkelsen, har selv innvandret til Norge. Bare 21 % av de som har minoritetsbakgrunn, er født og oppvokst i Norge. Gruppen som selv har innvandret til Norge har måttet tilpasse seg det norske samfunnet i barndoms- og ungdomstiden. Når denne andelen er så høy i undersøkelsen, er det grunn til å tro at dette er en situasjon mange av disse har funnet utfordrende og/eller at de har med seg vanskelige livserfaringer fra tiden før de kom til Norge.

Det er kjent at land som Frankrike, Belgia og Storbritannia har en vesentlig andel personer med innvandrerbakgrunn, men som er født og oppvokst i landet, i sine ekstreme islamistiske miljøer. Det synes imidlertid å være et norsk særtrekk at så mange i vårt utvalg selv har innvandret. Trolig har dette sammenheng med at innvandring til Norge fra land der islam har en sentral rolle, ikke kom ble et fenomen av betydning før på 1970-tallet. Den første innvandringen var arbeidsinnvandring fra det som på den tiden var mindre konfliktfylte områder av Pakistan. Denne gruppen er blitt godt integrert i Norge. De som har innvandret de siste årene er en mer sammensatt gruppe der mange har bakgrunn fra konfliktområder. Dersom integreringen av disse ikke lykkes, vil sannsynligvis flere av deres barn, disponeres for radikaliseringsprosessen.

Det er et viktig funn at hele 17,5 % av de som inngår i vår undersøkelse mistet foreldrene sine i løpet av barndoms- og ungdomsårene. De fleste mistet foreldrene før fylte 10 år. Basert på britiske tall, er det grunn til å anta at 3,5 % i den øvrige norske befolkningen mellom 5 og 15 år har mistet sine foreldre.¹⁹

Den gruppen i utvalget som har mistet foreldre skårer også høyt også på andre variabler. 71 % av de som har mistet sine foreldre i barndoms- eller ungdomstiden har innvandret. De som har mistet foreldre skårer høyere enn snittet i undersøkelsen på forhold som *relasjonelle tilpasningsproblemer* (43 %), *befatning med rusmidler* (52 %), *avbrutt eller ikke påbegynt videregående utdanning* (66 %), *arbeidsledighet* eller *intet*

¹⁷ Islamforsker Kari Vogt (basert på skjønn) i Dagen 08.06.2015 «Flere nordmenn konverterer til islam.»

¹⁸ Wiktorowicz, Q. (2005): *Islam Rising*. Rowman & Littlefield.

¹⁹ Fauth, B. and Thompson, M. and Penny, A. (2009): "Associations between childhood bereavement and children's background, experiences and outcomes. Secondary analysis of the 2004 Mental Health of Children and Young people in Great Britain data." Undersøkelsen påpeker imidlertid også at dødeligheten blant foreldre med lav sosioøkonomisk status vil være noe høyere. Derfor vil man trolig forvente at det lå et par prosent høyere for objektene i Radikaliseringsprosjektet, enn i befolkningen ellers.

arbeid registrert (76 %). Blant de som har mistet sine foreldre er det også flere som har reist til Syria eller andre konfliktområder (67 %), enn blant de som ikke har mistet foreldrene (42%).

Psykiske problemer, rusmidler og tilpasningsproblemer

Utbredelsen av psykiske problemer og lidelser er i utgangspunktet ikke mer fremtredende blant personene i undersøkelsen (21 %), enn i befolkningen generelt. Det er imidlertid grunn til å anta at undersøkelsen har store mørketall når det gjelder informasjon om psykiske lidelser. De fleste personene i undersøkelsen har bakgrunn fra afrikanske og asiatiske land, og det er kjent at disse minoritetene sjeldnere enn andre tyr til helsevesenet med slike problemer.

Dårlig psykisk helse ansees ikke i seg selv å være en indikator på at noen vil delta i terrorhandlinger, men vil trolig forsterke utenforskap og manglende integrering i samfunnet, noe som igjen ser ut til å disponere for radikaliserings.

Når det gjelder befatning med rusmidler, viser undersøkelsen store kjønnsforskjeller. Dette gjelder 43 % av mennene og bare 6 % av kvinnene. Rusmisbruk er ofte assosiert med psykiske problemer og lidelser og kan være en indikasjon på de mørketallene vi antar foreligger.

Med relasjonelle tilpasningsproblemer, mener vi at de har hatt problemer med konfliktløsning på skolen, på jobben og i hjemmet som har vært av en slik karakter at det har vært fremhevet for PST i beskrivelsen av personen. På dette punktet er mannlige syriafarere og konvertitter noe overrepresentert sammenliknet med snittet i undersøkelsen (38% og 44% sammenliknet med snittet på 32%).

Mange har kriminalitets- og voldshistorikk

I likhet med flere undersøkelser av radikaliseringsprosesser i andre land, viser også PSTs undersøkelse at mange har vært involvert i straffbare forhold før de blir radikalisert.²⁰ Det er imidlertid store kjønnsforskjeller. Vår undersøkelse viser at 68 % av mennene har vært mistenkt, siktet eller dømt for kriminalitet før radikaliseringsstidspunktet, mens dette bare gjelder 31 % av kvinnene. Majoriteten er registrert med relativt mange forhold i straffesaksregisteret. Når det gjelder de som har få forhold, er det i hovedsak snakk om kriminalitet av alvorlig karakter.

Dette synliggjør at fenomenet ekstrem islamisme i Norge tiltrekker seg menn med kriminalitetshistorikk. Forskning på kriminalitet har pekt på at mange med en slik historikk kommer fra vanskeligstilte familier med en rekke sosiale og økonomiske problemer.²¹ Vi har imidlertid ikke anledning til å undersøke om så er tilfellet.²² Det er grunn til å anta at slike forhold også skjuler seg bak de høye tallene i denne undersøkelsen. Dette understrekes videre av at så mange som 17 % av mennene, (ingen av kvinnene) har vært registrert med en sak på seg i straffesaksregisteret mens de var under den kriminelle lavalderen (15 år) og at andelen øker til 31 % før fylte 16 år.

Undersøkelsen viser at ekstrem islamisme i Norge tiltrekker seg mange ikke bare med kriminalitetshistorikk, men også med voldshistorikk. Det at så mange som 46 % av mennene (og bare 12 % av kvinnene) er mistenkt, siktet eller dømt for vold, gjenspeiler trolig at ekstreme islamistiske miljøer nettopp forherliger vold og gir plass til personer med en slik bakgrunn. Forskning viser at det foreligger store mørketall når det gjelder kriminalitet generelt, men at vold (og sedelighet) er områdene hvor det er størst mørketall.²³ I tillegg påvirker det trolig tallene for de 35 % som er over 30 år i vår undersøkelse at kriminelle forhold hos mindreårige ofte ikke ble registrert i straffesaksregisteret før i 2003.

Undersøkelsen viser også at 42 % av mennene, (men bare 6 % av kvinnene) har vært involvert i narkotikakriminalitet.

Fordi ekstrem islamisme krever at den troende følger strenge moralske normer, ønsket vi også å se om personene i undersøkelsen sluttet med kriminalitet etter radikalisering. Undersøkelsen av kriminalitet viser også at det er vanskelig å slutte med kriminalitet selv om en velger en konservativ religiøs retning. Undersøkelsen viser også nedgang i kriminell aktivitet, men også at 52 % så langt er blitt mistenkt, siktet eller dømt for kriminalitet etter radikaliseringsstidspunktet.

Tilknytning til Norge og det norske samfunnet

76 % av personene i undersøkelsen har norsk statsborgerskap. Ekstrem islamisme er imidlertid en ideologi som avviser menneskeskapte lover og demokrati og legitimerer vold for å bekjempe dette. Vi ønsket derfor å

---

²⁰ Nesser, P. (2011): *Jihad in Europe – Patterns in Islamist Terrorist Cell Formation and Behavior, 1995-2010*, Rabsa, A. and Benhard, C. (2015): *Eurojihad- Patterns of Islamist Radicalization and Terrorism in Europe*. Cambridge. Silber, M.D. and Bhatt, A. NYPD (2007): *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*. NYPD Intelligence Division. Ugradert.

²¹ Bjørge, T. (2015): *Forebygging av kriminalitet*. Universitetsforlaget. s. 30.

²² PST har kun anledning til å registrere informasjon om de personene tjenesten har i sitt søkelys – ikke om andre personer rundt dem slik som foreldre og søsken.

²³ IPSOS MMI på oppdrag for politiet i 2015, viser at bare 54 % av dem som hadde vært utsatt for en kriminell handling det siste året, anmeldte saken. Se også «Anmeldt kriminalitet og straffebehandling 2014 – kommenterte straffesaksregisteret-tall». Politidirektoratet.

undersøke i hvilken grad personer som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer har en bakgrunn som gjør dem godt forankret i Norge og det norske samfunn.

Vi har allerede sett at den høye andelen (61 %) av personer som selv har innvandret trolig betyr at mange har strevd med å tilpasse seg livet i Norge gjennom sine barndoms- og/eller ungdomsår eller har med seg vanskelige opplevelser fra tiden før de ankom.

I tillegg antyder den høye andelen personer med kriminalitetshistorikk (68 %), også fra tidlig alder, at mange kommer fra vanskeligstilte familier. Det er ofte tilfellet blant de som begynner med kriminell virksomhet.

Samlet utdanningsnivå er lavt

Undersøkelsen viser også at det samlede utdanningsnivået er lavt:

Minimum 47 % har ikke gjennomført, eller ikke begynt på videregående opplæring (VGS), mens

39 % skal ha gjennomført videregående skole. Kvaliteten på dataene gjør at vi mener at det reelle tallet trolig er lavere.

Videre skal 4 % ha begynt på universitets eller høyskoleutdanning, hvorav kun et fåtall skal ha fullført utdannelsen. Det er imidlertid også svært usikre tall. Vår vurdering er at så å si ingen i undersøkelsen har gjennomført høyere utdanning.

Forskning viser at det er foreldres utdanningsnivå og sosioøkonomiske bakgrunn og ikke etnisitet, som er utslagsgivende for om skoleløpet fullføres.²⁴ Det betyr at det kan være grunn til å anta at mange i utvalget vårt har en lav sosioøkonomisk status og foreldre med lavt utdanningsnivå.

Forskning viser videre at frafall fra videregående ofte skyldes andre forhold enn skolen²⁵ slik som ensomhet og mangel på relasjoner,²⁶ atferdsproblemer²⁷, psykisk helse²⁸ og språkproblemer.²⁹

Forskning har vist at når personer med høyere utdanning har deltatt i terroraksjoner, har de oftest vært diskriminert på arbeidsmarkedet og vært ansatt i ufaglærte stillinger eller stillinger de på andre måter er overkvalifisert for.³⁰ Dette opplevde misforholdet har vært trukket frem som en medvirkende årsak til at personer med høyere utdanning har deltatt i terrorplanlegging og gjennomføring. I Norge, ser dette foreløpig ut til å være et marginalt fenomen.

Svak arbeidsmarkedstilknytning

Den høye andelen personer med sporadisk arbeidslivstilknytningen kombinert med lange perioder med arbeidsledighet (64 %), gir også et bilde av mange mennesker med en svekket forankring i det norske samfunnet. Konvertittene har hatt en noe mer stabil tilknytning til arbeidslivet og dermed mindre arbeidsledighet enn andre grupper.

---

²⁴ SSB 2014: «Gjennomstrømmning i Videregående opplæring, 2009-2014» og SSB (2014): «Befolkning med innvandrerbakgrunn i 13 kommuner, s. 271».

²⁵ www.forskning.no 06092012: «Skolen er ikke problemet.»

²⁶ Mjåvatn, P.E. og Frostad, P. (2014): "Loosing all interest in school: social participation as a predictor of the intention to leave upper secondary school early." NTNU.

²⁷ www.nrk.no 17. januar 2014: «Atferdsproblemer gir frafall på videregående».

²⁸ Utdanningsdirektoratet (2014): «Psykisk helse i skolen». Rapport.

²⁹ Wollscheid, S. (2010): «Språk, stimulans og læringslyst – tidlig innsats og tiltak mot frafall i videregående opplæring gjennom hele oppveksten.» NOVA.

³⁰ Rabasa, A. og Benhard, C. (2015): *Eurojihad. Islamist Radicalisation in Europe*. Cambridge U.P.

Bare 4 % av personene i undersøkelsen har vært i faglært arbeid basert på yrkesfaglig kompetanse. Totalt er det 14,6 % av personene i undersøkelsen som aldri har vært registrert med arbeid i det norske arbeidstaker registeret. Blant kvinnene er tallet 30 %, blant menn 10 %.

Mange Syriafarere

Til sist er den store andelen Syriafarere (45 %) en indikasjon på at en del kan oppleve at de har lite å tape på å forlate Norge.

Når det gjelder mannlige Syriafarere, ser vi at det først og fremst er på to punkter de skiller seg fra menn som *ikke* har reist. Det er bare 14% av Syriafarerne som er over 30 år, mens 37% av de som ikke reiser er over 30 år. Syriafarerne har dessuten oftere vært involvert i vold før radikaliseringsstidspunktet (58 %) enn de som ikke reiser (35%).

Undersøkelsens relevans for vurderingen av trusselbildet

Undersøkelsen viser at det ikke er den vanlige muslimske ungdommen eller konvertitten som står i fare for å bli rekruttert til ekstrem islamisme i Norge. De som er i faresonen, er hovedsakelig personer som synes å ha hatt en særlig problematisk barndoms- og ungdomstid med tilpasningsproblemer, rus og kriminalitet. De fleste har lav utdanning og har derfor dårlige utsikter til å få arbeid.

Dette bidrar trolig til at det er enklere for oss som sikkerhetstjeneste å holde oversikt over potensielle trusselaktører som fortrinnsvis utgjøres av personer med kriminelt rulleblad, frafall fra skolen, rusproblematikk og sporadisk deltagelse i arbeidslivet. Dette er problematikk som andre etater har et hovedansvar for å forebygge. Det betyr at en eller flere offentlige etater ofte vil være i direkte kontakt med de radikalisererte. Gjennom fortsatt godt samarbeid vil disse etatene kunne bidra til å fange opp tilfeller av radikalisering slik at vi sammen kan hindre en negativ utvikling hos personen.

Med tanke på den etniske tilhørigheten som er representert i utvalget, er det flere forhold som er positive for trusselbildet. Pakistanere og somaliere, som utgjør de største muslimske minoritetene i Norge, utgjør bare en liten del av utvalget i undersøkelsen.

Det at en så stor andel av utvalget selv har innvandret til Norge, gjenspeiler muligens også at integreringsutfordringen er blitt mer kompleks enn den var da de første ikke-vestlige innvandrerne kom som arbeidsinnvandrere til Norge på 1970-tallet. Manglende integrering av nye innvandrergrupper vil kunne påvirke trusselbildet på sikt.

De fleste personer i undersøkelsen som har bakgrunn fra konfliktområder (ca. 47 %) , kommer fra land der konflikten er intern eller regional (Tsjetsjenia, Somalia, Bosnia og Herzegovina). Også dette vurderes som positivt for det norske trusselbildet. Sammenlikner vi oss med for eksempel Frankrike og Storbritannia, har disse store innvandrergrupper fra konfliktområder der disse europeiske landene utgjør en del av fiendebildet (hhv Nord-Afrika og Kashmir) og der dette er en vesentlig driver for radikaliseringsen av unge muslimer.

I vår undersøkelse utgjør personer som har vært mistenkt, siktet eller dømt for kriminalitet 68 %. Det er negativt for trusselbildet når dette bidrar til å øke deres kapasitet. Det kan bidra ved at de har lavere terskel for å utføre straffbare handlinger, at de har kriminelle kontakter som kan bistå med våpen og forbudte kjemikalier, at de har lavere voldsterskel, og at de har erfaring med å utføre kriminelle handlinger.

Det er potensielt negativt for det langsiktige trusselbildet at et stort antall menn nå har vært på jihadreise. Radikalisering og rekruttering til ekstrem islamisme i Storbritannia på 2000 tallet, viste at slik erfaring ga gitt

stor troverdighet i rekrutteringsarbeidet til ekstrem islamisme.³¹ Dette synes foreløpig ikke å være tilfelle i Norge i dag og vil sannsynligvis først vises på sikt.

Det er imidlertid positivt for trusselbildet at det har vært en *nedgang* i antall Syria-ferere. Det er sannsynlig at denne nedgangen skyldes at ISIL er under hardt press og at ISIL-krigere mister sin motivasjon.

Empirien i undersøkelsen kan imidlertid foreløpig ikke avklare om det er flere eller færre som radikaliseres blant de som frekventerer ekstreme islamistiske miljøer, men som ikke reiser til Syria.

Det foreligger et stort rekrutteringspotensiale fordi det finnes mange ungdommer i den muslimske befolkningen med de samme problemene som majoriteten i vår undersøkelse har. På sikt foreligger det et enda større rekrutteringspotensial dersom barna til de som nå innvandrer ikke integreres bedre i utdanningssystemet og arbeidsmarkedet.

Studier fra andre land har konkludert med at personer som rekrutteres til ekstrem islamisme, gjenspeiler en stor variasjon i sosial bakgrunn og at hvem som helst kan rekrutteres og radikaliseres. PSTs undersøkelse indikerer at det per i dag ikke er særlig stor variasjon i bakgrunnen til de som frekventerer slike miljøer i Norge. Dette reiser imidlertid spørsmålet om dette er det fulle norske bildet, eller om det finnes radikalisering i mer resurssterke miljøer som PST ikke fanger opp.

---

³¹ Se for eksempel O'Neill & Daniel McGrory: *The suicide Factory*, Harper Perennial, 2006 og Melanie Philips: *Londonistan. How Britain created a Terror State within*. Gibson Square.